

REVISTA

SOCIETĂȚEI CORPULUI DIDACTIC DIN JUDEȚUL NEMȚU

—❖—
APARE ODATĂ PE LUNĂ

Anul II. PIATRA-N., 15 Noembrie 1897. No. 3

Ereditatea Tendințelor

III.

Am văzut în articolele precedente ce înțelegem sub numele de „ereditate” și „tendințe” cum și care sunt acestea. Să încercăm a arăta cum se moștenesc ele.

Am ști că omul este produsul *eredității* și *mediului* la care se adaugă și *atavismul*. Moștenind un orier cu perfecție sau im-perfecție va moșteni negreșit tot așa și funcțiunile lui: mințea, inteli-geța etc.

Ereditatea fiziologică cât și cea psihologică cuprinde nu nu-mai caractere normale și bune ci și caractere anormale, patologice

1. **Impulsiunile** sau instinctele, fiind forme inferioare ale inte-ligenței, se moștenesc și să transmit modificate prin adaptare la mediu din generație în generație.

În prima lor fasă de dezvoltare fiind cu totul asemănătoare ce-lor animalice, să le vedem mai întâi la animale și apoi la om.

Vulpea este un animal, care moștenesce bine mirosul. Aseme-nea câni de vînat. Mîța moștenesce aușul fin, cum și obiceiul de a prinde sóreci încă fiind mică. Găina are vederea atât de pătrun-dătoare.

La unele păseri, barbatul participă la tóte datoriiile maternită-ței ajutând pe femee în multe îngrijiri.

Struțul—bărbătuș îngrijesce de progenitura lui nu numai prin aducere de hrană, dar și prin clocire în timp, ce femeea părăsesce oule.

Lebăda neagră din Australia e tot în acest cas, dar nu pentru multă durată, căci bărbătușul nu stă pe ouă mai mult de 4 ore. În unele cazuri după cum spune naturalistul *Milne Edwards* devotamentul lebedei-bărbătuș e și mai mare.

Așa, în *Nagent le Retrou* unde își stabilise domiciliul o pereche de lebede, se întâmplă că femeușca a murit sugrumată de un câne. Oule n'a fost părăsite, căci bărbătușul le-a clocit 41 zile nepărăsind cuibul de cât câte-va minunte diminéta și sara pentru hrană și scaldat.

Din 3 ouă, două a dat pui cu care bărbătușul s'a purtat ca o adevărată mamă. N'a vrut să priméscă în tovărășie pe o femeușcă ce i se oferise a-l ajuta, cât timp puii au fost mici. Numai după ce au crescut mari a consimțit să trăiéscă cu noua sa soție.

Negreșit că aici vedem: *instincte de conservare a speciei cu sentimente de paternitate destul de dezvoltate*, de la care mulți oameni ar putea lua exemple.

O rață légă prietenie cu niște porumbei. Raței îi murise soțul și traia stingheră în împrejurimile unui lac din comitatul Hereford din Anglia. Dînsa era melancolică umblând din loc în loc părănd a-și căuta soțul. Védënd niște porumbei, se duse la ei, care o primise cu mare dragoste. Rața era veselă că se găsea în societatea lor.

Peste cât va timp, porumbeii n'o mai părăsiau, jucându-se, mîncând și petrecënd tótă ziua împreună.

Sara, însă, se dispărțiau: porumbeii dormiau pe crengile copacilor, iar rața credincioasă obiceiului ei se refugia în culcușul din stuhul lacului.

Iată un nou cas de instinct cu privire la viața socială.

Profesorul *Bonatelli* într'o comunicare adresată institutului de știință din Veneția arată la furnicii un fapt curios.

O grupă de furnicii se coboră de pe-un copac prin o crengă subțire pe zidul unei case și de pe acesta jos. O altă grupă se mișca în direcție opusă.

Profesorul tăind crenga făcuse imposibilă scoborîrea furnicilor.

Ele, vedând acésta, se împrăștie repede. Bătând vîntul, furnicele observă o altă créngă ce se atinge de zid. Imediat după o oră, ele își urmăză scoborîrea pe noul drum, de astă dată însă, trecerea de pe créngă pe zid o făceau prin o punte ușoră, creată de natură.

Iată un alt *instinct de conservare individuală cu impulsunea de apurare*.

Latratul cânilor este un instinct dobîndit prin influența mediului, de ore-ce câni selbateci nu latră. Tot prin influența mediului se explică și frica saŭ spaima cânilor de hoher.

Iată un *instinct de conservare a speciei*.

Copilul nou născut țipă și hrănit se liniștesce; își mișcă picioarele și mâinile, înfășat plânge. Incepînd să umble, îi place mereŭ. Mai mare, plânge când se găsesce singur, se liniștesce când e cine-va lângă dînsul⁽¹⁾. Apoi îi place să se jöce cu alții, să teme să cadă de pe masă, de pe o feréstră. Nu sunt tóte aceste *instincte de conservare individuală cu impulsunea de nutrire, fîme, urît etc.?*

Sciința se intereséză acum de un punct fôrte curios al psihologiei animalelor: aptitudinea lor de a-și îngriji și vindeca ele singure unele afecțiunî patologice.

D. Davidson este autorul unei lucrări fôrte importante care a apărut de curând.

Un locuitor din Pitiners avea un cal care s'a vindecat de friguri cauzate de o bôlă a intestinilor, întrînd de bună voe în apă și stînd în ea 15 ore, pe timp de érnă. Ori să scie, că de cât-va timp aceste friguri nu sunt combătute cu băi răci?

Un porc mistreț rînit într'o pădure din Compiègne și isbutînd să scape și-a apërat rana de invasia microbilor acoperînd-o cu noroiŭ.

Elefantul merge cu instinctul medicinal pîna a-și cautirisa cu un tăciune rănile ce ar putea să otrăvésză sîngele.

Un cîne mușcat la bot de un șerpe veninos s'a dus la un pîrău și s'a spalat pîna i-a trecut.

O pisică bolnavă se duse pe o câmpie, găsi o buruénă și începuse s'o mînânce pîna s'a însănătoșat.

(1). Psihologia de V. Gr. Borgovanu.

Nu dovedesc toate aceste, ca și altele, moștenirea diferitelor impulsuri ?.

2. **Poftele**, fiind tendințe mai superioare de cât instinctele, ereditatea lor se observă și mai bine. Voiți cita numai câte-va exemple.

Un copil, care a mâncat mere bune, trecând pe lângă un măr, poftește mere macar că 'n acel moment n'are nevoie. Asemenea auzind de portocale că-s bune, măcar că n'a mâncat nici odată, poftește și el.

Auzind pe cine-va de o mâncare bună, de și n'am gustat-o nici odată dorim să mâncăm din ea.

Spuind copiilor că șerpele e veninos, macar că nu l-a vădut nici odată, se tem de el.

O persoană plăcută, un amic îndepărtat tindem a-l vedea. Din contra o persoană, care nu ni este dragă și care se „bagă în sufletul nostru“ avem o adevărată aversiune.

Aversiunea sau frica de un șoarece, gândac etc. câte persoane n'o au?

3. **Inclinațiunile** se moștenesc atât prin ereditate, când se numesc *talente*, cum și prin repetiția unei acțiuni numindu-se atunci *obiceiuri*.

Un copil a unui profesor ia cartea în mână, se face că citește, scrie, de și nu știe. Copilul unui militar să îmbrace în haine militare, cere să'i se facă numai de cât, poartă cu mare bucurie sabie.

Copilul unui musicant se pune la piano, ia violă în mână și cântă de și a cânta nu știe. Altea îi place să audă cântece fie al tatălui său al mamei.

Am locuit mult timp într'un oraș. Schimbându-ne domiciliul în alt oraș, ne vine greu a ne despărți de prietenii, de cunoscuții, de casa unde ședeam, ș. a.

Sebastian Bach, ilustrul musicant, se trage dintr'un nēm de musicanți. În timp de 300 ani s'au succedat peste 8 generații talentate în musică. A avut 16 moși și 12 veri toți musicanți, cum și 11 fi și 9 fete asemenea (1).

(1). Literatură și știință. Vol. 1.

Tot așa prin ereditate moștenesc talentele în muzică: *Mozart, Bellini, Beethoven*, ș. a.

În pictură, Ribot citează pe *Titian*, care se trage din o familie de 9 pictori. *Van der velde*, marele pictor de marină, era a tria generație.

În poezie: *Ariost, Aristofane, Byron, Corneille, Racine* ș. a.

În arte, științe, litere găsim domnind legea eredității.

Jussieu se tragea din o familie ce numera trei generațiuni de botaniști.

Carol Darwin asemenea din o familie de naturaliști.

Apoi ca obiceiuri: un om fumază. Nu poate lăsa tutunul cu orî-ce preț.

Altuia îi place mult curățenia, altuia ordinea, altuia autoritatea, liniștea.

4. **Pasiunile**, cari își au izvorul în organismul fizic, se numesc și patimi.

Dintre patimi — din nefericire — beția se transmite mult din generație în generație. Mulți oameni sunt lacomi la orî ce lucru. Unii sunt geloși, iar alții sgârșiți ca *Vespasian*.

Tiberiu, Nerone, ș. a. nu s'au destins ore prin viciurile și cruzimele lor? Dar *Comod*, cel cu 300 concubine, *Solomon* asemenea?

Iată dar cum omul moștenesc, instincte, simțiri, gusturi, simpatii, antipatii, înclinațiuni, pasiuni, viciuri, obiceiuri, inteligență.

De multe ori un individ vine în lumea acésta încărcat cu o sumă de caractere fizice și psihice patologice, încât mult trebuie să se lupte cu ele pentru a rezista. Acolo, însă unde nu mai poate, cade doborât nefind întru nimic el vinovat.

Nu e vinovat căci se naște degenerat.

„Alcolismul, dice *A. Mosso*, abuzul escitantelor, dorința de senzații din ce în ce mai tari, surmenajul crierului, neglijența în educația fizică, prepară prin ereditate patologică generații noi, în care vor tot spori numărul indivizilor, cari pot trece cu înlesnire de la starea de veghere la starea de somnambulism subit.“

„Dacă lupta pentru existență devine mai crâncenă, dacă efectele istovirei devin mai dezastróse și luptele cugetăreii mai ucigătoare, se va vedea mărindn-se legiunea celor mai puțin apti, a neurastenicilor, a degenerațiilor, a acelor cari vor cădea zdrobiți de obosală, ca și soldații mai puțin viguroși pe cari o armată mare îi lasă după ea în marșul ei forțat, în calea victoriei.“

Ph. Tissier stabilește în mod cert, că ereditatea jőcă un rol important în afecțiunile nervóse și mai ales mentale. Cercetările din laboratorii confirmă faptele.

„Cum se póte, dice dînsul, ca unui individî atinși de slăbăciune nervósă să nu sufere de acésta, dacă se trag din părinți nervoși, surmenați, intoxicați, podagroși, arthristici, tuberculoși, etc?“.

Pentru ce se nasc obosiți?

După cercetările făcute de *Binet* și *Courtier* se dovedește că cheștiunea stă în strînsă legătură cu obosala embrionului.

Fătul în viața celulară fiind obosit, de sigur că și omul când apare pe lume nu póte fi mai fericit.

G. Simionescu.
Instituto r.

Ceva relativ la pedepse.

(Urmare).

Ajungem acum la o altă cheștiune, nu de mai puțină importanță, adecă ținta saŭ scopul ce trebuie să aibă în vedere pedepsa.

Se înțelege că în scólă, ca și 'n societate, pedepsa urmărește un triplu scop: I a corija, II a îmbunătăți și III a garanta societatea contra rėului ce i-ar pricinui un înrėutătít, în cazul când îndreptare nu mai póte avea loc. Legile sociale urmăresc acelaș lucru. Codul penal e ultimul agent de educație socială. Deci și în scólă, pedepsa nu póte apuca altă cale, pentru că șcólă, mai presus de tóte, trebuie să aibă în vedere formarea copilului ca viitor individ făcënd parte din societate.

Aceste principii odată stabilite, ele fac ca de sine să iasă în

relief cele de mai sus: că pedepsa trebuie să îmbrace haina consecinței greșelii și nici de cum să rămâie ca o simplă resbunare și prin urmare aproape o bărbărie.

Ce ar însemna, bună oră, o pedepsă ca cea următoare: un școlar nu știe lecția. Dascalul, în loc de a-i da s'o copieze, sau să-l reție, în orele de recreație, la școală până ce o va învăța, îl chemă la catedră și-i aplică o corecțiune pe spinare, la falcă sau la palmă — cu linia. Acest mod de corijare și convingere, face pe copil să vadă în dascalul său un calău gata de a tortura, un resbunător, un om negru și rău la inimă, pentru care suferința și lacrimile copilului sunt o plăcere și este știut că pe cât dascalul nu trebuie să se lese ușor induioșat de lacrimi, foarte abondente la copii, pe atâta el e ținut a nu se arata absolut nepăsător de suferința și durerea copilului; căci un dascal care dictază pedepsa cu zimbetul pe buze, cu un aer de satisfacțiune în figură, sau cu furia în gest și glas, este mai primejdios, prin exemplul său, de cât multe din greșelile sau viciile ce el caută a corija. Trebuie ca copilul să simtă puțin că pe dascal îl dore dar *așa trebuie să facă*.

Dacă, în cazul de mai sus, pedepsa era cumpănită și potrivită cu greșala, dacă copilul era ținut să învețe sau să copieze lecția; de sigur că el profita mai mult și prin îndeplinirea pedepsei chiar constata și se convingea că așa trebuia să se întâmple, de ore ce lecția se cere a fi știută și el n'a știut-o.

Admițând însă că avem de a face cu un elev, față de care nici o pedepsă nu reușește; atunci scolarul e eliminat din școală, pentru a garanta pe cei-alți conscolari contra influenței sale funeste, după cum și individul e eliminat, de lege, din societate, pentru a se garanta societatea de relele ce el i-ar putea pricinui.

În privința modului și felului cum legea noastră penală apără și scutesce societatea de asemینی indiviđi, ar fi pôte multe de ăis. mai cu samă atunci când am sta să facem un paralelism între vechea și noua școală penală, cu Lombroso, Garofallo și Ferri în frunte; dar lucrul fiind, până la un punct ore-care, afară de cercul subiectului nostru și mai presus de competența noastră, ne oprim aci, trecând la *folósele* ce aduc pedepsele în școală.

Se înțelege de la sine că în prima linie pedepsele întăresc disciplina și prin această ficsază atențiunea în timpul lecțiunilor. Tot pedepsele corijă și stimulează pe copii și numai lor le datorim îndreptarea multor și multor rele, cu care ne vin copiii de acasă, (să nu se alarmeze părinții de sinceritatea dascalului pățit și prin urmare priceput) rele, în mare parte datorite dragostei părintești rău înțelese, sau unei indulgenți ignorante, ori o absolută indiferență, provenită parte din miserie, parte din incapacitate și parte din lipsă totală de interes și afecțiune. Deci ori cât de optimiști am fi, trebuie să mărturisim sincer că din toate punctele de vedere pedepsa aduce folose reale școlii și educațiunii, cari găsesc în ea cel mai energic și mai de preț agent.

Admițând pedepsa și convenind asupra folóselor ei, ne întrebăm tot noi: Trebuie óre toți copiii pedepsiți de o potrivă și tot cu aceleași pedepse? — Se înțelege de la sine că nu și tocmai aici stă totă ghibăcia și cea mai marcantă dovadă de aptitudine a dascalului.

La aplicarea pedepselor trebuie, pe lângă altele, să avem în vedere temperamentul și constituția fizică a copilului precum și mediul, în care s'a dezvoltat și trăește și iată de ce dascalul e dator a căuta cu ori ce preț să afle câte-ceva (și cât mai mult posibil de se póte) despre viața de acasă a copilului, de purtarea și obiceiurile părinților, modul cum e tratat copilul în casa părintească etc. chestiuni care adl nu mai presintă -- cu introducerea rotațiunii — neajunsurile din trecut, când intru'n an abia te deprindeai cu copiii, începând a-I cunósce puțin câte puțin, și tocmai atunci te și despărțiai de dânșii, trecându-i la un alt dascal cu totul strein de ei.

În cea ce privesce constituția saú fizicul copilului, precum și temperamentul, un dascal, care pune puțin interes, n'are nevoie de mult timp pentru a le cunósce. După puțin contact știm perfect cam cu ce fel de natură saú de vigóre fizică avem a face. Așa fiind nu se va pretinde o absolută imobilitate — cum se cam cere pe alocurea — unui copil de un temperament viu-ardent și nici miș-

cării prea iuți unui limfatic. Dascalul va căuta încă a nu pedepsi prea des pe copilul nervos, debil și simțitor și pentru a ajunge la așa ceva, de multe ori se va face că nu aude și nu vede unele nimicuri copilărești. Asemenea suntem ținuți a ne modera asprimea noastră după mediul, în care trăește copilul: nu putem fi de o potrivă de aspri față de copilul crescut într'un mediu relativ corect ca față de copilul crescut într'un mediu viciat și pentru care bataea ar avea, poate, cel mai salutar efect. În adevăr cum se pretindem ca o figură mânișă, severă; un gest de nemulțămire sau de supărare, o vorbă aspră, dojana etc. care fac să lăcrămeze un copil simțitor, să aibă tot acelaș rezultat față de un copil, căruia acasă îi plouă pe spinare biciile sau vergile întovărășite de cine știe ce înjurii grosolane, față de un copil, care dintr-o dată vede pe tatăl-său venind mort-beat acasă, injură și bate pe mama și când o lasă pe ea îl apucă pe dânsul?. Față de acest copil de sigur că cele mai de multe ori numai la vargă ar fi de recurs; însă nu o recomandăm, de ore ce legea și regulamentul o opresce și chiar dacă l-ar tolera, totuși ar fi de stat la gând întrebându-ne: Ore bine ar fi să uzăm de vargă și biciu în școală în scop de a corija câți-va înrăutățiți?. — De sigur că nu și iată de ce: lovitura corporală provocă o suferință fizică acută și odată cu acesta aprinde în inima celui lovit — fie el copil sau om matur — dorința de resbunare, dorința de a întorce cea ce a primit și ura contra celui care-l lovesce. Pe de altă parte spectacolul bătăii îngrozesc pe micii spectatori, îi intimidă și îi împrestesc; căci fie-care, la rândul său, se așteaptă la așa ceva. Apoi de la sine se înțelege, că dascalul care e mester în lovituri nu poate fi iubit de elevii săi, fiind că dragostea și ciomagul nu se împacă și nici se vor împăca vre o dată și nu felicităm și nici nu garantăm succesul unui dascal, care în loc de afecțiune inspiră grăză copiilor ce i se incredintază. Unde mai punem încă, că odată contractat obiceiul de a lovi, se lovesce nu numai pe cine trebuie ci și pe cine nu trebuie și ce e mai mult încă: se lovesce *cum* și *cât* nu trebuie.

Nu mai rămâne decî îndoelă că acesta a fost una din principalele cauze, pentru care s'a exclus din școlă pedepsele corporale, care degeneraseră într'o adevărată bărbărie și ca dovadă de ceea ce a fost, este *cea ce a rămas încă*; căci pe fie-care și citim, ba chiar constatăm prin noi-înșine casuri, în care cleștele de la sobă, bătă, ori cât de nodoros ar fi el, întinderea pe bancă cu fața 'n jos (ca pregătire) etc. fac parte dintr'o lecție model sau sunt admise în multe școli ca formând baza celei mai solide educațiuni.

Să lăsăm decî în noaptea trecutului varga și ferula, sfătuind, cel mult pe părinți, ca în casuri extreme să recurgă la ele și pentru a influența pe copii să recurgem la alte mijóce.

Am constatat, din experiența făcută, că nimic nu atrage, nu subjugă pe copil, ca și pe animal, ca afecțiunea. Un animal tratat cu blândețe și bine întreținut de stăpân, se atașază, se cultivă și se inobilază. Copilul, de asemenea, se lipsește și se lasă cu drag condus de acel ce-l îndu!cesce, îl iea cu binișorul și-l iubescce. Odată ajunși, prin bun tratament, prin vorbe blânde și pline de dulcetéă a capata încrederea și puțin teren în inima copiilor, cel mai mic gest de nemulțămire, o atitudiue demnă și poruncitóre, o privire plină de imputare, un gest mánios etc, sunt arme destul de puternice, fără a mai vorbi de cele alte pedepse prescrise de lege și Pedagogie.

Mai mult încă: am observat că copiii cei mai rău tratați în casa părintéscă, se atașază cele mai de multe ori mai cu putere de dascal, de cât așa numiții copii de nobili si lucrul să nu pară de loc curios sau exagerat; căci acești copii, căroro nimeni nu le-a adresat un cuvînt bun, cari n'aũ auđit, póte, o vóce mánghaiósă sunându-le la ureche de când țin ei minte, li se pare o musică eeréscă glasul bine-voitor al dascalului, sfatul lui blând și căutătura-ı plină de interes și câte odată și de milă. Pentru acest copil dascalul curat și bine îmbrăcat, care le spune atâte lucruri noué și frumóse, care le vorbesce cu binișorul care le mai pune din

când în când mâna pe umăr sau pe cap (nu în cap) și-i iea cu încetișorul; pentru el, acest dascal e mai o divinitate, de care se atașază, o iubesc, o adoră, aprópe și nu arare ori mi s'a întâmplat ca o mică imputare să umple de lacrimi ochii fetei lui badea Ion, pe când lasa în o perfectă indiferență pe duduca lui Dl. Y, mare proprietar sau pe altă duducă crescută după ultima ediție a codului manierelor elegante și încă de vr'o guvernantă francesă, germană sau póte chear și engleză.

Iată pentru ce am dis, mai înainte, că în aplicarea pedepselor, pe lângă mediu și sanătate, trebuie să mai avem în vedere și temperamentul, gradul de sensibilitate al copilului, caracterul cu alte cuvinte; căci adese ori găsim gingășie de simțire tocmai acolo unde ne așteptam mai puțin și din contra: acolo unde mediul părea a ne garanta o umbră de educație — cel puțin — constătam, plini de decepțiune, că totul s'a redus la o simplă spoelă, tot atât de periculósă copilului și mai târziu societăței, pe cât e de necăjiciósă, supărătoare și amară pentru dascal.

În cazul nenorocit însă — și acesta se cam întâmplă câte odată — când nimic nu mai influențază asupra unui copil, atunci, pentru a feri pe cei alți copii de contactul lui primejdios, siliți suntem a face uz de dreptul ce ne dă legea și regulamentul escludându-l din școlă.

Ori când și 'n ori ce împrejurare, un lucru trebuie să avem în vedere la aplicarea pedepselor; acela de a căuta să convingem pe copil de greșala făcută, care a atras după sine pedépsa dată de noi. Când dascalul, ca un absurd dictator, pedepsește fără a adăuga o vorbă, pedépsa îmbracă haina resbunărei răutăcióse și influența sa morálă este nulă, ba adese ori trezesce în spiritul copilului tendința la revoltă.

Să nu uităm că idealul unei educațiuni perfecte este ca omul să ajungă a simți binele și moralul și simțindu-l să-l practice din convingere, iar nu de frica legilor sau a pedepsei și la acesta nu

se p \acute{o} te ajunge de c \acute{a} t pe calea convingerei și nici de cum prin impunere și fric \acute{a} , c \acute{a} rora p \acute{o} te se datoresce în mare parte falsitatea moravurilor, perversitatea și prejudiciile societ \acute{a} ței de ast \acute{a} zi. contra c \acute{a} rora sc \acute{o} la este chemat \acute{a} a lupta și dascalul a lucra, cu riscul chiar de a c \acute{a} de victima curentului în ac \acute{e} st \acute{a} lupt \acute{a} , încins \acute{a} între ignoranță și cultur \acute{a} , între aparența lustruit \acute{a} și realitatea curat \acute{a} și pentru a nu uita lucrul principal, siliți suntem a ad \acute{a} uga: între omul priceput și de acțiune și parazitul social.

Zulnia C. Isăcescu.

N \acute{a} scut \acute{a} Belcik.

Sentimentul Adev \acute{a} rului.

Se dice, c \acute{a} Pitagora dup \acute{a} aflarea teoremei, ce-i p \acute{o} rt \acute{a} numele, a jertfit o sut \acute{a} de boi deilor. Arhimide afl \acute{a} nd în sc \acute{a} ld \acute{a} t \acute{o} re principiul, dup \acute{a} care s: calcul \acute{e} z \acute{a} greutatea specific \acute{a} a corpurilor, a început a alerga gol pe strad \acute{a} strig \acute{a} nd: „am aflat“. Ochi \acute{i} școlariilor strălucesc de bucurie, c \acute{a} nd a reușit, s \acute{a} r \acute{e} spond \acute{a} la o întrebare, s \acute{a} resolve o problem \acute{a} și c \acute{a} t de deprimat \acute{a} este starea lui suflet \acute{e} sc \acute{a} , c \acute{a} nd nu reușește. Din aceste c \acute{e} emple se vede, c \acute{a} cercetarea și aflarea unui adev \acute{e} r produce un sentiment de plăcere; iar nereușita în lucrarea n \acute{o} str \acute{a} , ne causaz \acute{a} neplăcere.

Acele sentimente, cari însoțesc, mai mult sau mai puțin ori și ce cugetare sau g \acute{a} ndire ori judecat \acute{a} a n \acute{o} str \acute{a} , se numesc sentimente ale adev \acute{e} rului. Ele sunt capabile de o mare intensitate și atunci sunt impulsul faptelor mari.

De acest sentiment a fost înc \acute{a} ldit Columb în geniala sa întreprindere; acest sentiment inspir \acute{a} încredere și căl \acute{a} uzește pe marii exploratori ai continentelor necunoscute; acest sentiment stimulez \acute{a} pe \acute{o} menii de știință la cercetarea legilor secrete ale naturii și satisfacerea acestui sentiment este r \acute{e} splata, cea mai frumoasă pentru ostenele făcute.

Câte odată însă se întâmplă ca aceste sentimente, să se manifeste înainte chiar de cunoșcerea adevărului, ca un fel de anticipare a acestuia, de și nu cu destulă claritate, în ast fel de cazuri, stăm sub apăsarea unui sentiment vag, obscur, ce ne arată adevărul într'un mod instinctiv.

Mulți oameni se conduc în judecățile lor după sentiment și cu toate acestea sunt adevărate de și ele nu sunt rezultatul unei analize a națiunilor și a raporturilor dintre ele. acești oameni au: „bun simț“ sau „tact fin,“ căci ei se orientează în privința lucrurilor și a referințelor lor fără multă deliberațiune. Pe acest simț al adevărului se bazează, ceea ce în limbajul comun numim credință.

Simțul limbistic ne spune dacă o expresiune este corectă sau nu, deși regula gramaticală respectivă a dispărut din memoria noastră.

Sentimentul adevărului este de o importanță capitală în educațiune, pentru-că:

a). Face posibile unele judocări, pentru cari ne lipsesc elementele clare din conștiință.

b). Este cel mai bun mijloc contra minciunii.

c). E un stimulent puternic la muncă și activitate proprie.

Acest sentiment se arată foarte de timpuriu la copii ca curiozitate, de aici provin întrebările de tot felul și datoria educatorului este de a deștepta acest sentiment și în acelaș timp a-l conduce pe calea cea bună

Va reuși de sigur a face acesta dacă:

1). Insuși învățătorul va arăta interes pentru aflarea adevărului; dacă va lucra și el cu școlarii, căci dacă școlarul va observa, că învățătorul se arată nepăsător și nu-l controlază în lucrarea sa va perde interesul pe viitor nu se va mai osteni. De ex. Toți școlarii dintr'o clasă au avut de făcut o temă, unii din ei au făcut-o bine, alții rău, învățătorul nu-i controlază, prin acesta școlarii buni se descurajază; iar cei răi se încurajază la lene.

2). Invățătorul trebuie să lucreze în totdeauna împreună cu școlarii, punându-se pe gradul lor de pricepere mai ales la lucrările grele, cu modul acesta va face, ca printre școlarii să domnească o activitate vie și un deosebit interes pentru adevărul de aflat îi va înauraja la lucru.

3). Invățătorul va procura ocaziuni școlarii să se bucure de rezultatul muncii lor. Lucrări prea grele sau prea mari indispon pe școlar, de aceea învățătorul, va căuta ca totdeauna lucrările, ce li dă să fie potrivite. Copiii n'au răbdare, ci voesc să

termene mai iute. Ar fi dar o greșală de neertat, care ar cauza slăbirea sau chiar pierderea interesului dacă d. e. în aritmetică vom da școlarilor teme cu numere, la care ar trebui să calculeze ore întregi.

4). Nici o dată învățătorul nu va comunica școlarilor adevărul ca rezultat de a gata, ci îi va conduce prin întrebări potrivite la aflarea lui. Vom pune dar pe școlar. să judece în chestiuni, ce le pricepe, să aprecieze, să facă ipoteze etc.

Pe acestea să bazază valoarea metodei euristice.

„Caută adevărul și adevărul te va face fericit“ a zis Sf. Apostol Pavel și această dicere este referitoare la noi Apostoli ai luminii popoului!. Să căutăm dar adevărul noi și cu școlarii noștri și el ne va face fericiți“.

I. T. Crețulescu

Invetator.

1897, Octomvre 3, Frumosa Tazlău.

Scurtă privire asupra celor mai principali pedagogi ai Franciei, din timpurile noastre.

(Traducere din Jules Paroz).

Prin *pedagogi* se înțeleg educatorii sau autorii, cari au de scop îmbunătățirea rasei umane, după ore-cari principii particulare.

— Omenii, cari nu se ocupă de cât de învățămînt sau de metode, fără a căuta să dea tinerimei o direcțiune morală, aceia nu face parte dintre pedagogi.

Chestiunile de educațiune nu sunt încă destul de înaintate în Franca, pentru a le putea împărți în școli, cum e în Germania. Cu toate acestea se simt două curente: unul, provenind de prin secolul al 18-le, care e în contra tendințelor mai mult sau mai puțin raționaliste; cel-alt, mult mai puternic, e însuflețit de ideea creștină.

— Din cel d'întăiu fac parte: *M-me de Genlis*, *M-me Campan*, *M-me Guizot*, *de Gérando*, *Aimé Martin*, *Jules Simon* și *M. Théry*, care se apropie mai mult de curentul cel alt.

— Din al doilea fac parte: *Abatele Reyre*, *M-me de Rémusat*,

M-me Necker, Vinet, Laurentie, Abatele Gaume, Dupanloup, Barrau, de Margerie, Gauthey, Guimps, L. Burnier, Charbonneau. M. Daligault și Lévy; M-me Necker, Gauthey și Guimps se sprijină pe dezvoltarea rațională a facultăților, urmând pedagogia lui Pestalozzi; prin asta ei se apropie de pedagogia germană.

Să începem cu acei cari fac parte din curentul întâi:

M-me de Genlis (1746—1830) guvernanta copiilor ducelui de Orléans, dintre cari Ludovic-Filip a fost elevul său; are peste 80 de scrieri în timp de 60 de ani, cu diferite subiecte, dintre cari cea mai însemnată e «*Adella și Teodora*» sau „*Scrisori asupra educațiunii*”. Principiile sale sunt acelea ale lui Rousseau, cu toate că ea nu urmăzează pe „Emil” în toate sofismele sale. Ea are un mare respect pentru „Ființa supremă”, recomandă virtutea și operele de bine-facere. M-me de Genlis a căutat și a reușit adesea a face plăcute tineritului materiile de educație; stilul său e natural, ușor, de o simplitate elegantă, dar îi lipsesce viociunea și puterea.

M-me Campan (1752—1822) camerista Mariei Antoinetta și după revoluțiune directoara unui pensionat pe care-l deschisese în valea Chevreuse și în fine directoara casei Ecouen, întemeiată de Napoleon I-iu pentru educațiunea fetelor orfane. Opera sa postumă. «*Despre educațiune*» cuprinde multe idei înțelepte, reguli practice și puține principii. Ea e superioară lui M-me de Genlis.

M-me Guizot are mai multe scrieri asupra educațiunii dintre cari „*Scrisori asupra educațiunii casnice*” în 2 volume este cap d'opera sa. Această scriere a fost premiată de Academia francesă. Romanul său „*Scolarul*” sau „*Raoul și Victor*” în 4 volume, a fost iarăși premiat. M-me Guizot pune sentimentul religios ca baza educațiunii. Ea negă existența răului în inima omenescă. Morala sa cu toate acestea e superioară acelei din *Emil*, dar prea indulgentă față de tinerime.

De Gérando, născut la anul 1772, a fost ofițer, apoi consilier de stat sub Napoleon I și sub a două restaurație, ridicat la demnitatea de pair în anul 1837, a aparținut ca filosof școlii lui Condillac. „*Istoria compărării sistemelor de filosofie*” este singura scriere de și neisprăvită, demnă de numele care-l are în Francia. În opera sa „*Educațiunea surdo-mușilor*”, Gérando dezvoltă mai multe puncte interesante asupra teoriei limbajului și influența semnelor asupra gândirei. În fine scrierile sa intitulate „*Cursul normal al Instituturilor*” este o carte însemnată și foarte folositore.

Aime Martin (1786 - 1847) a scris „*Educațiunea mamelor de*

familie“ care a fost premiată. În câte-va pagini de o elogventă rēpitōre, caută a ridica educațiunea femeii în Franția și prin urmare familia.

Jules Simon, în cartea sa întitulată „*Școla*“ este pentru principiile liberale. El voia să emancipeze școla nu de sub stăpânirea statului, ci a bisericeii. Ca și *Aimé Martin*, el se ocupă mult de educațiunea femeii. Pentru a complecta educațiunea femeii, dice el, este mult de făcut în Franția. Libertatea este frumos lucru, dar libertate fără cristianism pozitiv nu pōte nimic întemeea solid și durabil.

M. A. Thery, rectorul academieii din Caen, unul din principalii colaboratori la „*Cursul complet de educațiune pentru fete*“, scriere compusă din 21 volume. o adevērată enciclopedie. El cu drept cuvint este un pedagog de merit. Pentru scrierea „*Diferite consilii mamelor asupra modului de a conduce și instrui fetele lor*“ a capatat o medalie de aur de 200 fr. din partea Academiei franceze. Acēstă operă este cea mai complectă din câte există asupra acestui subiect.

M. Thery a publicat de asemenea o „*Istorie a educațiunii în Franția*“, începēnd din secolul al V-lea până în zilele nōstre și „*Scrisori asupra profesiunii de Institutōr*“, un adevērat curs asupra invēțămintului, ținuteii în școlă, etc.

Din al doilea fac parte:

Abatele Reyre (1735--1812) este autorul unei scrieri fōrte de multe ori reimprimată, întitulată „*Scrisorile unei mame virtuōse către fiica sa și rēspunsurile fiicei*“, *Abatele Reyre* idealizēză educațiunea din mănăstiri. El nu dice ca *Fēnelon* că: „Educațiunea unei mame capabele valorēză mult mai mult de cât educațiunea primită în cea mai bună mănăstire.

M-me de Rēmusat (1780—1821) damă de onōre pe lângă împărătesa *Iosefina*, soția lui *Napoleon I-iū*, a lăsat neisprăvită o scriere întitulată „*Incercări asupra educațiunii femeii*“, publicată în urmă de fiul său și încoronată de Academia de sciinți.

M-me Necker de Saussure (1713—1841) a scris „*Educațiunea progresivă*“ în 3 volume, dintre cari două volume sunt consacrate copilăriei, iar al treilea femeii. Nicl un pedagog n'a pătruns atât de bine în adâncui inimei omenesci și cu deosebire n'a cunoscut atât de bine natura femeii. Nicl unul n'a pus în educațiune o conștiință mai delicată și principii mai evanghelice.

Acastă frumoasă carte, una din cele mai bune tratate de educațiune, care există, a fost încoronată de Academia franceză.

Vinet (1797—1847) teolog protestant, literat și orator însemnat, ne-a lăsat între altele o scriere intitulată: „Educațiunea, familia și societatea“, carte plină de idei profunde și originale.

Laurentie s'a născut la anul 1793, a fost preot catolic. El a scris: „Scrisorile unei mame asupra educațiunii fiicei sale“.

Abatele Gaume în scrierile sale asupra educațiunii intitulată: „De la catolicism la educațiune“ apoi „Vermele, care rătăcește societatea modernă“ sau, „Păgânismul în educațiune“ (scrisori adresate lui Dupanloup asupra păgânismului în educațiune) cere o educațiune cu totul catolică.

Dupanloup, episcop de Orléans, a scris în 3 volume o operă intitulată „Educațiune“ Ca și abatele Reyre, el vrea o educațiune religioasă. În ultimele sale scrieri, e cu totul în contra învățămîntului secundar al fetelor, predat de profesorii liceului. Dupanloup n'a fost totdeauna episcop, el a început prin a instrui copii.

„Timpul petrecut cu îngrijirea copiilor, dice el, a fost cel mai plăcut, dar tot odată cel mai activ din viața mea și dacă părul mi-a albit înainte de timp, acesta a fost din cauza muncii prea oboseitoare.

Ideile abatelui de Orléans sunt totdeauna clare, îmbelșugate și câte odată idealiste. Cu toate acestea raționamentul său este solid și faptele, cari ni le spune, sunt din experiență.

Nici unul n'a înțeles atât de bine întinderea educațiunii.

Lévi Alvares s'a ocupat cu educațiunea fetelor tinere de către mamele lor, în scrierea sa intitulată „Curs practic de educațiune maternă“ În scrierea „Manualul metodelor“, Lévi face cunoscut toate operele clasice. El a fost unul din educatorii cei mai zeloși și mai activi ai Franței.

Barrau (1794—1865) a scris mai multe opere asupra instrucțiunii și educațiunii, așa între altele: „Rolul familiei în educațiune“ sau „Teoria educațiunii din școlile publice și private“, operă premiată de Academia de științe morale și politice. Barrau este un

scriitor cu bun simț și forțe moral. El susține educațiunea laică, dar o admite și pe cea religioasă.

Barrau a mai scris: Consiliul asupra educațiunii în familie și la colegii; Legislația instrucțiunii publice; Direcțiunea morală a Instituturilor, etc.

Mr de Margerie a publicat o scriere foarte interesantă intitulată *Familia* sau „Lecțiuni de filosofie morală”. El dice că baza educațiunii să fie religiunea. Morala sa este înaltă. El scrie c'o elegantă și claritate, în cât merită a fi citită de toate persoanele, cari se ocupă de educațiune.

Baronul de Guimps, discipolul lui Pestalozzi, a dezvoltat în scrierea sa „Filosofia și practica educațiunii” cu mult talent metoda sistemului lui Pestalozzi asupra dezvoltării raționale a facultăților după legile naturei. El a mai scris „Cartea pentru mame” mult mai interesantă și mai instructivă de cât „Cartea mamelor” de Pestalozzi.

Gauthey (1804—1865) întâiu preot și apoi directorul școlilor normale din cantonul Vaud și în fine după revoluția din 1845 când a fost expatriat, fu numit director școlii normale protestante din Courbevoie, aproape de Paris, unde rămase până la sfârșitul vieții sale. *Gauthey* a adus mari servicii instrucțiunii, nu numai ca director al școlilor normale, de unde au eșit un mare număr de institutori distinși; dar și prin publicațiunile pedagogice, dintre cari cele mai principale sunt: „Școla normală din cantonul Vaud”, „Educațiunea în școlile primare”, „Viața în timpul studiului”, „Odihna după muncă” și „Despre educațiune”. Acastă din urmă scriere, care e în 2 volume, e cea mai importantă. El tratéză cu multe detalie: despre educațiune, despre facultățile fisice, intelectuale și morale adică despre corp, inteligență și inimă.

Pedagogia lui *Gauthey* este eminentemente pestalozziană. El tratéză despre dezvoltarea rațională a subiectului, cu o mare cunoștință despre subiectul său. Germania nu posedă o scriere mai bună de cât acésta. Psihologia lui *Gauthey* se asemănă cu a lui *Girard*. Ea conține observații profunde, fără a constitui cu toate a-

cestea un sistem complet. Păcat ca această scriere n'a fost terminată. După ce tratase dezvoltarea facultăților, el voia să publice încă un al treilea volum asupra obiectelor și metodelor de învățămînt; acest volum însă n'a mai apărut.

Pierre Larousse, autorul marelui dicționar universal din secolul al 19, a adus mari servicii școlilor prin scrierile sale asupra învățămîntului limbii și în general educației, prin scrierea sa: „Școala normală și jurnalul învățămîntului practic, care sunt cea mai bogată colecțiune de articole și de tot felul de subiecte asupra educației și învățămîntului.

Louis Burnier, preot, profesor la școala superioară de fete, din Vaud, a publicat „Istoria literară asupra educației morale și religioase în Franța și în Svițera,” plină de fapte și învățături folosite. „Cursul elementar de educație” este una din cele mai bune scrieri de pedagogie.

Michel Charbonneau, directorul școlii normale din Melun, este clasat prin scrierea sa: „Curs teoretic și practic de pedagogie” în numărul pedagogilor francezi cei mai distinși. Scrierea sa dovedește un studiu serios și o cunoștință profundă. După Gauthier și Guimps, el este unul din autorii care au fost mai mult influențați de Pestalozzi. Principiile sale religioase sunt serioase și pozitive.

M. Daliquant, directorul școlii normale din Alençon, a publicat un „Curs practic de pedagogie”, foarte bine scris și cu multe detalii mai ales asupra materialului clasei și organizarea sa.

În acest scurt resumat au rămas încă multe nume, care trebuiau citate, ca: *Abatele Gauthier* (1746—1818) autorul unui mare număr de scrieri asupra învățămîntului primar; apoi *Berquin* autorul „Amicului copiilor” și altor scrieri pentru tinerime.

Cochin, autorul salelor de asil;

Jullien, discipolul lui Pestalozzi, autorul mai multor scrieri asupra educației și învățămîntului;

M-me Pape Carpentier, directoarea școlii normale din Paris, a cărei destinație e de a forma directoare pentru sălile de asil.

M-me Paul Caillard, delegata generală pentru inspecțiunea

școlilor primare de fete și autorea scrierii intitulată „Convorbirile familiare a unei institutore cu elevele sale“.

A. Rendu fiul, autorul cărții „Curs de pedagogie pentru școlile normale-primare“.

Bugène Rendu a publicat: „Educațiunea populară în Germania de Nord.“

Pompée, șeful instituțiunei din Iory, autorul unei scrieri în care tratăză despre viața lui Pestalozzi.

Apoi *Girard*, *Naville*, *Jacotot*, cari sunt întemeetorii mișcării pedagogice de astăzi; *Guizot*, *Cousin*, *Fortoul*, *Duruy*, etc. însemnați în Istoria instrucțiunei publice în Franca.

Elena Manoliu.

Institutore.

DOUĂ CĂRTI DE ARITMETICĂ

Domnul **Dr. Gh. Gh. Gh. Gh.** publicând câte-va articole-critice asupra cărților de aritmetică de o importanță capitală pentru corpul didactic, credem nimerit ale reproduce în revista noastră, sub titlul de mai sus.

„Dacă revin asupra cărților de aritmetică în șola primară, e că la primele două articole, scrise tot în colona a 5-a a „Opinie“ și pînă adî, aș. eșit de sub tipar încă două manuale de aritmetică cu.... regule. Ba una din ele, a d-lui Mateiū Dobrovicî din Bârlad anunță cu litere mari în semn de reclamă că e „singura aritmetică care coprinde și regule“.

Socotim ca neavenită acéstă reclamă, de ore-ce și aritmetica d-lui C. V. Ficșinescu cum și Ediția a VII-a din exercițiile d-lui I. V. Praja pentru cl. III-a cuprind regule.

Suntem în plină fasă de evoluțiune în materie de metodică, sau ca să dic mai drept în fasă de revoluțiune.

Din ce motive s'au născut acestea, ni le arată un institutor, care dilnic face lecțiuni model normaliştilor practicanți, așa își dice d. Dobrovicî.

Să'l ascultăm :

„Multe protestări s'au făcut de membrii corpului didactic în contra aritmeticelor fără reguli, și cu drept cuvânt, căci mari dificultăți se întinpină la predarea cunoștințelor autentice, (?) lipsind regulile. Nu credem necesar ca să înregistrăm aceste dificultăți de ore ce acei cătră care ne adresăm sunt d-nii institutori și învățători, cari le cunosc foarte bine.“

„Renumiți bărbați de școlă, însărcinați cu cercetarea cărților didactice de învățămînt primar, secția aritmeticelor din anul 1896 au vădut destul de bine importanța regulilor și au și dis autorilor să le trecă în cartea școlarului“ (carnetul institutorului pg. 163).

Vox populi, Vox Dei. A grăit un învățător de la o școlă de aplicație. Ceia ce dice e golul adevăr, căci închegă părerile multora.

Tocmai ceia ce susțineam și noi în primul curier că majoritatea profesorilor primari nefiind pregătiți pentru a putea predă aritmetica, numai după manuale cu probleme, se încurcau, se zăpăceau și ajungeau la un fiasco coplect. Căci se șcie că nu cărțile vor îndrepta pe profesori în totul, școlă și vremea. Cei rutinari și deprinși cu vechile rândueli nu înțelegeau rostul noilor cărți de aritmetică fără reguli. De aici curată belea pe capul lor asemenea cărți.

Noua comisiune de cercetare, compusă din *renumiți bărbați de școlă*, a cređut că satisface novoile actuale ale școlei, dacă va sili pe autori să pună regulile chiar în textul elevului; și acestei idei datorim adă aprobarea cărților d-lui Ficșinescu, cum și motivația de reguli la ediția VII a d-lui Praja cum și la aritmetica d-lui Dobrovici.

De chipul însă cum s'aũ lasat să se trecă regulile și mai ales de chipul cum s'au apreciat sistema din cartea d-lui Ficșinescu, mă voiu ocupa adă, când putem face paralelă între cărțile aprobate.

* *
*

Oră cât de renumiți bărbați de școlă ar fi socotiți membrii cercetători ai cărților de aritmetică, mie îmi place a crede că n'au avut o unitate de vedere în chipul lor de apreciere, ei mai mult

lipsă totală de considerente didactice i-au călăuzit în aprobarea acordată.

Trăim într-o vreme și facem parte dintre aceia care cred și cer ca în școlă învățătorul să fie pus pe primul plan, *nu cartea*. Destul am zăcut noi sub regimul autoritar al cărții. Acestei schimbări de roluri: întâiu învățătorul și apoi cartea, se datorește mișcarea pedagogică din apus și de la noi, de a ridica nivelul cultural al învățătorului, cum și de a croi cărți de școlă în așa fel ca elevul să nu se potă folosi fără ajutorul eficace al învățătorului.

Cartea școlarului; cartea învățătorului sunt adă două manuale distincte,

Una cuprinde numai partea brută a materialului, care se va lucra de clasă cu ajutorul învățătorului. El e artistul care dă formă, care legă părțile, care luminează textul elevului.

Nu e tréba elevului de a-și bate capul cu cetirea a sute de frase, care privesc pe dascal să le spună în clas la desvoltarea lecțiunei.

Acel nămol de frașe spuse de învățător luminează mintea elevilor, pe când dacă numai le citesc, li se intuneeă mintea li se împainginesc ochii și rămân nedumeriți ori-cât de clară ni s'ar părea nouă celor mari desvoltarea dată în scris

Cu toți am trecut prin școlă primară și ne aducem aminte de frigurile, ce ne apucau, când căutam, să cetim vorbe multe, din care să scótem idei puține: réul acesta se mai păstréază în școlă secundară. Aici și adă elevul e incredințat mai mult cărții, din care are a citi file întregi pentru a scóte idei puține, de óre ce mai tóte manualele secundare sunt făcute cu desvoltarea ce trebuie să le dea profesorul în clasă.

De aici memorisarea acelor texte, de aici acea buleversare de metode și acea greutate pe copii, când trec pragul școléi secundare.

Pentru școléle secundare încă n'a venit vremea în metode și în croirea de cărți; de aceia autorii de cărți didactice au cređut că li e ertat a serie manualele, cu tóte desvoltările, pe care le-aă

socotit necesare, ca așa manualul să înlocuască pe profesor în explicațiile lui, putându-se învăța totul din carte.

Manualele secundare dezvoltă și cer de la elevi numai memorie, numai putere receptivă și de reținere mintală, partea rațională fiind pusă pe al doilea plan.

Cu totul de alt-fel s'a cerut și se cere pentru școala primară

S'a înșurubat manualele, care serviau de memorisat; cărți deosebite de istorie, de știință, de religie, catihismul, afurisitul de catihism, care era o mașină bună de exercitat memoriile tari, s'a dus. Totul s'a dat pe sama cărții de citire, unde totul se citește în clas, însoțind totul cu explicațiile prealabile ale învățătorului.

Lupta mare s'a dat însă la geografie, ca obiect material și la aritmetică și gramatică ca obiecte formale.

Șcim cu toții că cunoștințele de *numere și nume*, fiind abstracte și nespunând de lucruri *natura* lor, ci numai *numele și cantitatea* lor, sunt cele mai grele de înțeles.

Cât e de ușor și plăcut învățămîntul intuitiv când se spune de un lucru ce-l, are sub ochi: cât de greu însă e de condus o lecție de aritmetică și gramatică pentru a o face pe deplin înțelesă.

Greutatea, ce se întâmpină cu însușirea acestor cunoștințe și cu înțelegerea lor, a făcut pe cei mai mulți să recurgă la memorie, crezând și dascăl și elevi că dacă se reține bine ceva se înțelege bine.

Dar asupra acestui punct cu toții ne-am înșelat. În materie de obiecte formale, de gramatică și de aritmetică, nu e de ajuns a reține bine cele ce ți le spune textul. Trebuie să le înțelegi bine, căci cu cunoștințele acestea ne servim în aplicările ce vom face fie în limbă, fie în probleme.

Experiența ne-a arătat că cu cât dăm mai mult de memorisat la aceste două obiecte, cu atâta judecata vie și sănătoasă se întunecă. Ba ce e mai mult; chiar calculul înscris, orî cât de bine dus și sprijinit pe reguli bine înțelese și memorisate nu e de ajuns pentru a forma propria judecată a elevului.

Iarăși mai șcim cu toții că abilitatea calculului înscris e specifică în felul ei, și că numai calculul oral este cel temeinic, căci numai dînsul fortifică inteligența și deschide cărări nouă în aprofundarea calculului.

Cu cât dar se va împuțina memorisarea mecanică la aritmetică, cu cât calculul înscris va fi pus pe al doilea plan, și va primi calculul oral, judicios condus, cu atîta scopul studiului, aritmeticei va fi mai bine ajuns.

Cele dese de aritmetică aū referința identică și la gramatică.

II.

Cum vedem din cele spuse: scopul, ultim al studiului aritmeticei nu e de a încărca memoria cu date nouă, ci de a ascuți mințea, a desvolta judecata pentru a prinde rostul calculului.

De cât acest scop nu se ajunge numai prin elev saū numai prin carte.

Învățătorul are chemarea de a aduce la îndeplinire acest scop.

De aceia pe învățător îl vrem să fie instruit și educat anume pentru meseria lui.

Un învățător ideal de școla Primară pôte ajunge la realizarea scopului urmărit în studiul aritmeticei și *fară carte*.

Da, și fără carte, căci cartea vie, înțălésă, plină de rost pentru elevi este el. Prin chipul nimerit de a conduce lecțiunea va lămurii ori-ce chestiune de aritmetică și va ști să facă pe elevi să iasă din clasă cu lecțiunile învățate. Iar ca reținerea de cele spuse să fie ajutată, învățătorul va folosi *caetul de regule*.

Ne simțindu-se dar nevoe pentru un dascal ideal de carte cu regule la artmetică, el se pôte scuti la urma urmei și de carte de probleme.

Se șcie și se dice de toți că problemele cele mai bune de da sunt cele cu referință la cercul de viață, unde trăesc copiii.

Nevoile nu sunt aceleași pretutindenea; apoi prețurile lucruri-

lor variază; cum variază la infinit, și cercul de ocupațiune. Din cauza acésta nimerit e ca învățătorul să-și formuleze el problemele, potrivite cu viața din satul său, potrivit prețului lucrurilor de pe acolo și așa să ocupe clasa.

Din cercul acelor probleme meditate, formulate și lucrate de învățător cu clasa, el își poate încheia un curs al său de probleme, în care fără a nesocoti realitatea vieții, cum și concentricitatea cunoștințelor, să se aplice toate soiurile de operațiuni aritmetice.

Asemenea lucruri se practică aiurea, și cetitorul își aduce aminte de cele diase de noi asupra învățării calculului în Germania, că sunt mulți *Lehrer-i* germani, care după 20 de ani de dascălie își publică cursul lor de probleme lucrate cu elevii în clasă. Acel curs de probleme se vinde adesa numai în orașul său, căci câte orașe sau câte școli atâtea cărți de probleme.

Numai la noi la Români, ne-a fost dat să vedem propunându-se probleme luate de pe textele franceze, în care lucrurile erau prețaluite ca la Paris: „Tona de Kocs 35 lei, iar metrul cub de omne 25 franci“ sau mai știu cu câte altele!

Iată *dar* ce s'ar putea face de un învățător ideal, și cam ce s'ar putea cere de la un bun și de model învățător.

Este un *dar* la mijloc.

Învățătorul cât de bun să fie, nu poate lăsa totul la el; ar merge atunci prea încet și sporul ar fi mic. De aceea el are nevoie de **carte**: întâi pentru a merge mai repede și al doilea pentru a procura ocupațiune elevilor de o dată.

Cartea de probleme tipărite putându-se cumpăra de elevi, înlesnește pe învățător în predare. În loc de a aștepta ca elevii să scrie enunțul, a 7—8 probleme, și acelea cu greșeli, se scote **bi nișor** cartea și se dictéză numerele problemelor, rămânând ca fiecare elev să lucreze pe caet problemele a căror formulare o găsește în carte.

De cât chipul de a folosi acele probleme va varia.

Problema ca și exercițiile de calcul nu sunt de cât aplicări a

unor cunoștinți generale învățate mai înainte. Ca atare lecțiile de probleme se sprijină pe lecțiuni de text de aritmetică. Dar și lecțiunea de text trebuie sprijinită tot pe exerciții și mici probleme, adică pe exemple de calcul.

Deosebirea va fi că exemplele date în lecția de text se vor lucra în clasă cu învățătorul și din ele se va scote o regulă, iar problemele propriu zise vor cere aplicarea regulilor învățate mai înainte și la ele vor lucra mai mult elevii, fără ajutorul direct al învățătorului, de cât dór o mică îndrumare în analiza lor matematică.

Fiind ast-fel, la întocmirea unui text de aritmetică pentru elevi, nu se vor servi de basă la scoterea regulii, ce se va scrie în însuși textul elevului spre ușurință; apoi vor urma un șir de probleme ca aplicarea regulilor învățate.

Va fi și la aritmetică ceia ce s'a cerut la cărțile de gramatică.

Vedem la început un șir de exemple de fraze și propoziții în 2—3 paragrafe.

Apoi vine definițiunea tipărită cu compact; după care vin *deprinderile* consistând din fraze sau din bucăți întregi din autori, ca aplicare a celor învățate.

S'a șters, din textul elevului toate acele dezvoltări, care le face învățătorul în clasă la reținerea lecțiunei de gramatică.

Tot așa trebuie să fie și la aritmetică. Chipul de a dezvolta lecțiunea de aritmetică aparține învățătorului, nu e îngăduit a-l mai trece în textul elevului. Nu e chemarea cărții de a îngreua mintea elevului și a-l obosi cu citirea unor lucruri pe care i le-a spus Domnul în clasă, mai ales când e chemat a reține nu forma dezvoltătoare a lecțiunei, ci miezul lecțiunei.

Acastă formă simplă și dezvoltată a lecțiunei pe cât e de plăcută și atrăgătoare în clasă, când învățătorul are darul expunerii, pe atâta e de greoe pentru minte, când suntem siliți a o citi și număra.

Frasa citită e mai grea de înțeles de cât cea rostită; asta cel puțin pentru elevi!

Desvoltările lecțiunei în textul elevului pot fi bune pentru *autodidacți*, dar elevii nostri primari nu sunt chemați a-și face numai educația lor *singuri*. Din cauza aceasta acele desvoltări încurcă în loc să lumineze.

Experința ne-a arătat că elevul va memorisa acele desvoltări și în loc de a avea libertatea în expresiunea lor va fi silit să se țină de dext.

III.

Dacă acum aplicăm acele di-se mai sus la cele două manuale de aritmetică pentru clasele primare, a d-lor Praja și Ficsinescu, ce observăm?

O deosebire radicală în chipul de concepțiune și aranjare a materialului. Și când ne gândim că comisiunea a avut în vedere *ceva*, mirați rămânem față cu această deosebire în sistemă.

„Membrii însărcinați cu cercetarea cărților de aritmetică, dice d. Dobrovici, au cerut de la *autori* să trecă regulele în însuși textul elevului.“

Asta a făcut-o d. Praja în noua sa edițiune; a trecut pur și simplu o sumă de regule și definițiuni în textul elevului fără a-și schimba câtuși de puțin sistema cărții.

Pe când la d. Ficsinescu nu e numai regule, care e inovație, ci d-sa revine la sistema veche, pe care singur a practicat-o în scôlă, neputându-se deprinde cu noile sisteme. D-sa era în apele majorității, când croi cartea de aritmetică după planul dat.

D-sa a trecut în textul elevului toate desvoltările orale, ce le face învățătorul în clas; ba ce e mai mult a însoțit textul cu fel de fel de note mărunte, unde dă loc discuțiunei și controverselor.

Potrivit acestui text elevul va trebui să cetască pe a doua și file întregi, în care domină stilul direct, și zăpăcit, de nămolul de frase nu va ști ce să alégă.

Par'că ved pe mulți dascăli multămiți în sine că au scăpat de dat atâtea explicări la lecțiuni, căci elevul găsește totul în carte; n'are de cât să învețe pe derost, și elevul în hărnicia lui va învăța pe de rost textul fără a prinde bine rostul lecțiunei.

Rolul învățătorului e pus pe al doilea plan de față cu manualul d-lui Ficșinescu, căci de ore ce i se dă loc în textul elevului întregii metodei în dezvoltarea lecțiunii, nu mai are ce căuta dascalul. Cartea d-sale se asemănă foarte bine cu ori ce manual de curs secundar, în care elevul găsește totul, fără a fi ținut să fie atent la explicarea profesorului.

Cartea pe planul întâi, învățătorul pe al doilea; acesta e sistemul în manualul d-lui Ficșinescu.

Învățătorul pe planul întâi; cartea pe al doilea; acesta e sistemul în manualul d-lui Praja.

Cetitorul va vedea, că dacă am dis când-va că manualul d-lui Ficșinescu se presintă ca o *inovație regresivă* am avut dreptate. Nu apăruse atunci ediția VII din manualul d-lui Praja în care găsim satisfăcut singura nevoie care își putea lua loc în textul elevului—*regula*.

Învățătorul destoinic va vedea că regula pusă în textul elevului trebuie scosă din o explicație a exemplelor puse înaintea ei, explicație care trebuie s'o facă dînsul după priceperea și talentul său iar nu după textul elevului, cum e în Ficșinescu.

O dată regula învățată va găsi în text o sumedenie de probleme, care de care mai interesante și grele, pentru a le da de lucrat pe acasă sau în clasă. În probleme e superioritatea aritmeticii lui Praja. Din ceia ce se părea grele la început, ați lumea dascalilor s'a deprins rădicîndu-se prin acesta nivelul cultural în matematică.

Încă o paralelă între aceste două manuale în ceea ce privește inovațiile.

Amîndouă dau răspunsul la probleme. Numai pe când Praja dă cifra, Ficșinescu pune și lucrările, ce le găsim în Praja în manualul învățătorului.

Dacă e de nevoie a se da în textul elevului răspunsul la probleme, nu tot așa stă chestiunea și cu aședarea lucrărilor.

Se întîmplă adesea că elevii cei mai buni nu capăta siguranța calculului ori cât de bine ar fi lucrat; și câți din noi nu s'a păcălit la tесе la matematică că de și lucrasem bine problema, dar fiind nesiguri pe rezultatul nostru, îndată ce am zărit la un vecin sau ni s'a șoptit alt rezultat, răpede am stricat totă lucrarea.

Prin punerea rezultatului în însuși textul elevului, li se înlesnește căpătarea acelei siguranțe necesare în calcul, pentru că li se dă mijlocul de a se controla.

Dar de aici până a se pune și lucrările e mare deosebire.

Cine e chemat a așeza problema? Invățătorul și după el elevii. Analiza matematică a problemelor e un exercițiu oral în clasă. Toți contribuiesc cu luminele lor la așezarea lucrărilor, lăsând pe sama individului numai calculul mecanic al lucrărilor.

Dacă elevul găsește în textul său aședate și lucrările, nu mai are nevoie de dascal căci n'are de cât să facă operațiunile ce i arată semnele, fără să se mai intereseze pentru ce să fac acele calcule.

Când dar am constatat aceste *două mari deosebiri* suntem în drept a ne întreba: care aū fost *considerentele unice* ce le-aū avut în vedere membrii comisiunii examinătoare, când aū dat aprobarea acestor manuale?

Repetăm dar și dicem că considerentele didactice aū lipsit.

Incheiū și dic:

Cine vrea să aibă un rol șters în clas față cu cartea, introducă pe Ficșinescu.

Cine vrea să fie el cheia activității școlare, rămâne cu Praja *et tutti quanti*.

LECȚIE DIN GRAMATICĂ

SUBIECTUL în PROPOZIȚIUNE

Clasa II rurală

$\frac{1}{2}$ oră.

PLANUL

I). *Pregătirea*: a) repetirea lecțiunei, b) țelul.

II). *Predarea*: a) scóterea exemplelor din bucata de cetire: „Răutatea ómenilor“ (G. D. Seraba, pag. 32), (*) b) scrierea lor pe tabelă și cetirea de către elevi.

III). *Asociarea*: exemple analóge analizate oral.

IV). *Generalisarea*: a) definiția regulei, b) menorisarea ei.

V). *Aplicarea*: a) se spun propozițiuni aflându-le subiectul.

(*) Bucata a fost tratată la ora cetirei și a religiei.

b), citirea exercițiilor gramaticale din carte și a temei 13, c), lucrări acasă, d) țelul final.

DESVOLTAREA PLANULUI

Povețe la ședere.

I. a). Ce se numește ființă? Dă exemplu de ființe, I.... Ce se numește lucru? Dă exemplu, V....? Ce este propozițiunea? Prin ce se poate ea arăta?

b) Adî, vom învăța: *cum se numește vorba care ne arată despre cine se vorbește într'o propozițiune*. Cuvintele subliniate se scriu pe tabelă și se cetesc de școlari.

II. a). Despre ce ați repetit lecțiunea trecută la religie? (. . . „Răutatea oamenilor,“ Cu ce ați aflat, din această lecție, că se ocupa Cain?... *Cain se ocupa cu lucrarea pămîntului*. Spune și tu acesta? Răspunsul se scrie de învățător, pe tablă.

Cu ce se ocupa Abel? *Abel se ocupa cu crescerea turmelor*. Ce putem dice dar că era Abel? *Abel era păstor*. Să spue așa și V....? Să scrie pe tablă.

Ce a făcut Dumnezeu lui Cain, pentru că ș'a ucis pe fratele său.....? *Dumnezeu a pedepsit pe Cain*.

Pe tablă să ved scrise în ordine următoarele propozițiuni:

1. *Cain se ocupa cu lucrarea pămîntului*.
2. *Abel era păstor*.
3. *Dumnezeu a pedepsit pe Cain*.

b). Cetesce propoziția întâi? Despre cine se vorbește în propozițiunea acesta? (despre Cain). Voi sublinia acest cuvînt. Cetesce a doua propozițiune? Dar în acesta despre cine se vorbește? Să citească propozițiunea a treia? Să spue despre cine se vorbește și în acesta . . . Să sublinieze cuvintele „Abel“ și „Dumnezeu.“

III. Să spue o propozițiune, V.? Află despre cine se vorbește în această propozițiune? Să spue o propozițiune și N.?. Dar în acesta despre cine se vorbește?

Cetesce cuvintele care ne arată despre cine se vorbește în propozițiunile scrise pe tabelă? Spune cuvintele care ne arată despre cine se vorbește în propozițiunile dîse de voi? Spune încă odată ce arată cuvintele subliniate și aceste care le ați dîs acum? (arăta despre cine se vorbește în propozițiuni).

IV: a). *Vorba care ne arată despre cine se vorbește într'o propozițiune, se numește subiect*. „Cuvîntul „subiect“ se scrie pe tablă și se provocă copiii a-l ceti. Cum se numește vorba etc.?.

b). Ce se numește subiect? Ce sunt dar vorbele subliniate de pe tabelă? Pentru ce?

V. a). Spune o propozițiune neauzită până acum? Care-î subiectul în această propozițiune? Pentru ce?

b). Cea ce am învățat noi acum, se află scris și în cărțile noastre. Deschideți-le la pagina 34.

Cetesce *exercițiū gramaticale*, N.? (Boul este un animal). Destul. Care cuvînt e subiect? Mai departe. (Școlarul este o ființă). Aceași întrebare ca mai sus. Idem pentru propozițiile: Banca este o mobilă. Oia este blîndă.

Să cetesce tema 13. Să stabilească chipul cum vor avea copiii să lucreze această temă. Se va forma câte o propozițiune cu fiecare din cuvintele: om, carte, tabelă, bancă, capră, ferăstră, ușa, scólă, casă și curte, care servesc de subiecte.

Acastă temă o veți face acum, în clasă, ca ocupație indirectă în jumătatea de oră următoare.

c). Scóteți caetele? Copiați întocmai ce scriu pe tabelă: — cântă, — vorbește, — mușcă, — este cuminte, — este o pasere, — încălzește, — sare, — este bun, — pedepsește faptele rele, — îngrijesc de copiii lor.

În locul liniutei să puneți câte un subiect potrivit. Acastă o veți lucra pe caetele de gramatică acasă, pentru lecțiunea viitoare.

d). Ce-am învățat adî la gramatică? Ce v'am dat de lucrat în clasă? Ce v'am dat pentru acasă?

I. Costăchescu.

Învătător.

Comuna Șoldănci (Hârtop) jud. Suceva

VARIETAȚI ȘTIINȚIFICE.

Telefonul. *Le Petit Parisien* publică un articol elogios la adresa țării noastre. Fiind că privesce și pe județul nostru, extragem cele ce urmeză:

„Allo! Allo! este strigătul acestui sfârșit de viac. Sciți care este țara în care acest strigăt resonă mai mult? O țară care abia este regat și cel mai târziu venit în Europa. Acastă mică țară este *România*. Tóte capitalele de județe comunică între ele, cum și cu căpítala țarei. In două județe: *Nemț* și *Dorohoi*, comunele cele mai mici sunt legate cu fire telefonice. Extensiunea acésta infinitesimală nu e un simplu fenomen al modei sau un lux; reprezintă o revoluție în existența administrativă, comercială și industrială, Nu-și póte închipui cine-va, ce ințelă minunată s'a întrodus în conducerea, negociarea și închierea a tot felul de afaceri. Administrația merge cu electricitatea. Justiția nu mai schiopătează. Operațiile se trátéză la moment. Nu e departe ziua, când tóte orașele și satele ei vor putea începe o conversație la orî-ce moment de la un capăt al teritoriului la cel-lalt. Fericită Românie!»

* * *

Ziarele de acum 2000 ani. Domnul *Jean Finot*, într'un articol important în *Revue des Revues*, stabilește că cel întâi ziar la Romanî a fost cu 59 ani înainte de Christos numit *Acta Senatus* sfîrșindu-se în acelaș an prin *Acta diurna* (curierul zilnic). Acesta era plin cu tot felul de știri fantastice. Se spune bunăórá, că un reporter a publicat că într'o parte a orașului a ploat sînge amestecat cu lapte . . . , pe când un altul *Diarul oficial* dádea știri despre lucrările senatului.

Aceste ziare se tipăriaú în mare număr de exemplare și se trimiteaú în provinciile cele mai depărtate de Roma.

* * *

Cel mai bătrîn animal. Savantul naturalist *Valter Rothschild* a dovedit că animalul care trăește mai mult, este brósca țestósă.

Guvernatorul insulei *Maurice* a trimis grădinei zoologice din Londra o brósca țestósă avênd o lungime de 1 m. 50 și cântărind peste 310 kgr.

După studiul făcut asupra ei, dînsa trece peste 170 ani.

G. Simionescu.